

Lezen in tekstloze prentenboeken, hoe kan dat?

door gastbloggeropkleutergewijs 17/05/2023 blog met een inspirerend voorbeeld

Reis naar de maan

Juf Noor heeft het boek helemaal opgevouwen en toont de achterflap en de cover van het boek. Ze kijkt de kleuters onderzoekend aan en vraagt: 'Wat is dat

Juf Noor: 'Dat is een heel bijzondere deur, met knopjes en een scherm. Het lijkt wel op een telefoon...'

Billy: 'En hier is een raket!'

Juf Noor: 'Ja, ik zie ook een raket!'

Billie: 'Wauw! Dat is de ruimte!'

Juf Noor: 'Zou dit een ruimteschip zijn? En wie stapt er aan boord van het ruimteschip?'

Abi: 'Kinderen.'

Juf Noor: 'Ja, allemaal kinderen, met een speciaal pak aan. Een ruimtepak! Wat gaan ze doen, denk je?'

Billie: 'Vliegen, zoef! Door de lucht!'

Juf Noor: 'Ja, misschien gaan ze vliegen naar de ruimte. Zullen we de titel van het boek lezen om te weten te komen waarover het boek zal gaan? Er staat hier "Reis naar de maan".

Abi: 'Ja, naar de maan!'

Juf Noor: 'Kan dat wel? Kan je naar de maan reizen? Zal ik het boek opendoen om te weten wie er op reis gaat naar de maan?'

...

In de klas van juf Noor gaan de kleuters samen op ontdekking in het boek 'Reis naar de maan.' Juf Noor prikkelt en stimuleert, observeert de kinderen en speelt hierop in. Ook al hebben niet alle kleuters het Nederlands als moedertaal, toch zijn de kinderen voortdurend aan het woord. Voorlezen uit tekstloze prentenboeken is een ontdekkingsreis die je samen maakt.

Waarom tekstloze prentenboeken een meerwaarde zijn in jouw klas

Het lijkt misschien wat contradictorisch, maar tekstloze prentenboeken zijn heel waardevol voor de taalontwikkeling van kinderen. Doordat ze ruimte bieden voor verschillende interpretaties, gevoelens en gedachten, nodigen ze kinderen uit om zelf te ontdekken. Net omdat er geen 'juist antwoord' in de tekst staat, bieden deze boeken tal van kansen om de kinderen zelf het woord te laten nemen. Onderzoek wijst uit dat leraren eerder meer taalruimte bieden bij het samen lezen van tekstloze prentenboeken in vergelijking met het lezen van prentenboeken met tekst (Chaparro-Moreno et al., 2017; Schick et al., 2021).

Door net als juf Noor regelmatig in tekstloze prentenboeken te duiken, verrijk je niet enkel de woordenschat van de kinderen, maar stimuleer je ook hun **taal- en denkontwikkeling**. Ze worden uitgedaagd om naar details en verhaallijnen op zoek te gaan en samen met de leerkracht het verhaal vorm te geven. De leerkracht kan in het gesprek verschillende denkniveaus van Bloom oefenen, zoals benoemen, voorspellen, interpreteren, vergelijken, analyseren, evalueren en creëren. [Zie ook dit blogbericht](#).

Door te modelleren, in interactie te gaan en leeservaringen te delen, kunnen kinderen uitgedaagd worden om op complexere niveaus na te denken over de tekst. Je verrijkt bovendien de taal van de kinderen volop door zelf voldoende rijke taal en rijke zinsconstructie aan te bieden.

De meerwaarde van tekstloze prentenboeken is dat ze ruimte laten voor meerdere interpretaties. Er is meer dan één oplossing of één juist antwoord. Naast kansen in functie van taal- en denkontwikkeling bieden ze ook kansen in functie van **sociale -, emotionele -, esthetische en creatieve ontwikkeling**. Zo oefenen kinderen in het leren wachten en luisteren.

Tekstloze prentenboeken in allerlei vormen en kleuren.

Tekstloze boeken worden in het Engels soms *wordless picture books* maar doorgaans ook wel **silent books** genoemd. Er zijn veel verschillende soorten tekstloze prentenboeken die lezers kunnen uitnodigen tot een rijke ontdekkingstocht en leeservaring. Ze vragen stuk voor stuk om een andere manier van lezen, van beelden volgen en interpreteren. Bij de selectie van een tekstloos prentenboek sta je best stil bij de voorkennis over het thema, de complexiteit van de beelden en de ervaringen van de kinderen om beelden te lezen. In het vervolg van dit blogbericht focussen we verder op **tekstloze prentenboeken met een duidelijke verhaallijn**.

Aan de slag met tekstloze prentenboeken

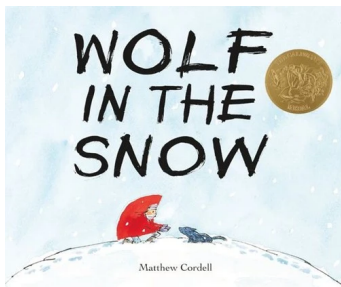
Zoals bij elk boek zijn er verschillende manieren waarop je een tekstloos prentenboek kunt lezen. Net omdat er geen tekst staat, heb je de vrijheid om het verhaal, samen met de kinderen, te voelen, te vatten en vorm te geven.

Vorbereiding

- Start met het bepalen van je leesdoel. Zet je een tekstloos boek **als middel** in om taal- en denkontwikkeling te stimuleren, of **als doel**; als artistiek object om zo de esthetische ontwikkeling te stimuleren?
- Ken het verhaal. Ga na op welke bladzijden in het boek er kansen zijn om met de kinderen te praten en door te denken. Welke woordenschat wil je aan bod laten komen? Waar kun je stiltes laten vallen? Op welke details kun je de kinderen wijzen?

Voor het lezen

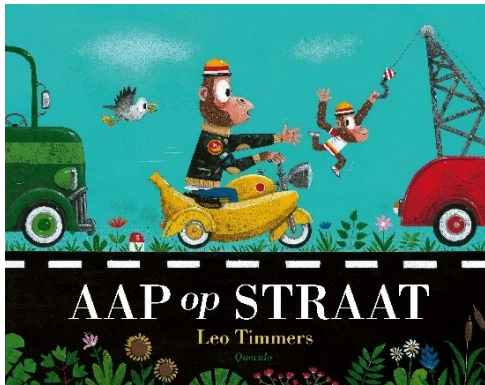
- Start net als juf Noor bij het verkennen van de cover. Soms bevat de achterkant ook interessante informatie, zoals bij *Reis naar de maan*.
- Stel je samen met de kinderen open en onderzoekend op.
- Stel stimulerende vragen die de kinderen aan het denken zetten en waarmee je ze uitnodigt om taal te gebruiken. De taxonomie van Bloom kan hierbij een hulpmiddel zijn.
- Bespreek de kenmerken van het boek: is het een groot boek, eerder klein, dik, zwaar, harde kaft, met flapjes, ... ?
- Benoem de titel en auteur/illustrator.

- Neem rustig de tijd om samen met de kinderen te kijken en ontdekken.
- Laat ruimte voor spontane reacties.
- Blijf ook tijdens deze fase stimulerende vragen stellen.
- Laat de kinderen de afbeeldingen onderzoeken.
- Laat de kinderen meningen en ervaringen uitwisselen.
- Stimuleer uitwisseling door te bekrachtigen en uit te breiden, zoals juf Noor de inbreng van Abi herhaalt en uitbreidt door te zeggen dat het een bijzondere deur is, met knopjes en een scherm dat lijkt op een telefoon.
- Verrijk het taalgebruik van de kinderen, zoals juf Noor de opmerking over de raket verrijkt door er het woord ruimteschip aan toe te voegen.

Na het lezen

- Als het boek uit is, kun je het dichtklappen en de kinderen uitnodigend aankijken om spontane reacties uit te lokken.
- Vertel wat je zelf van het verhaal vond en vraag wat de kinderen ervan vonden.
- Blijf ook tijdens deze fase stimulerende vragen stellen.
- Ga eventueel terug op zoek naar details in het boek.
- Blik terug op grappige of interessante passages, of zaken die de aandacht extra hebben getrokken.
- Speel verder in op de beleving van de kinderen.

Interactief voorlezen uit tekstloze prentenboeken, hoe?

Tekstloze prentenboeken kunnen klassikaal interactief (voor)gelezen worden. Toch bieden ze nog **meer spreek- en denkkansen** als je ze inzet in kleinere groepen. Geef ook voldoende aandacht aan de meer timide of stillere kinderen in je klas. Je kunt ook met één kind apart een tekstloos prentenboek verkennen, zodat het kind op eigen tempo het boek kan ontdekken en er nog meer ruimte is voor interactie. Ook bij kinderen die zelf nog weinig taal produceren is het fijn om samen dingen op te zoeken of aan te wijzen.

Zo kun je in het boek *Aap op straat* van Leo Timmers samen het kleine aapje volgen.

- Een eerste eenvoudige kennismaking met het boek kan bestaan uit samen kijken. Je kunt de aandacht vestigen op belangrijke details, of verbanden leggen tussen beelden. Je kunt beschrijven wat er te zien is en de kinderen uitnodigen om mee te kijken en vertellen.
- Je kunt bepaalde details uit het verhaal en prenten uitlichten. Je kunt focussen op bepaalde woorden (zoals kleuren, kledij, gezichtsuitdrukkingen, ...). Je kunt ervoor kiezen om enkele klanknabootsingen te integreren en om de aandacht te vestigen op bepaalde acties van de personages.
- Je kunt een verhaal creëren en vertellen zoals een auteur zou doen: “Op een mooie,

- Je kunt dialogerend vertellen waarbij je één of verschillende personages naspeelt en een dialoog verzint om de personages tot leven te wekken.

Om kinderen ten volle te betrekken kun je hen ook zelf **verschillende opdrachten** geven. Je kunt:

- de kinderen bepaalde details laten opzoeken en aanwijzen in de prenten;
- de kinderen geluiden of bewegingen laten nabootsen;
- delen van de illustratie bedekken en de kinderen laten raden wat er verstopt is;
- de kinderen namen voor personages of plaatsen laten verzinnen;
- de kinderen dialogen laten bedenken;
- ...

Je kunt er dus voor kiezen om de kinderen zelf meer het voortouw te laten nemen door hen zelf het verhaal te laten construeren of vertellen. Dat geeft jou de kans om te observeren en modereren. Je wandelt zo samen met hen door het boek en speelt in op de observaties en reacties van de kinderen. Wat wijzen ze aan? Wat vertellen ze? Wanneer lachen ze?

Eenzelfde tekstloos prentenboek kan zeker ook **herhaald** aan bod komen. Je kunt samen met de kinderen het boek vanuit verschillende doelen telkens opnieuw ontdekken en uitspitten, meerdere verhaallijnen uitdiepen en vormgeven.

Boeken in alle talen

Tekstloze prentenboeken vind je in alle uithoeken van de wereld. Zorg dus voor een aanbod van internationale illustratoren om je leesomgeving te verrijken. Bovendien kunnen tekstloze prentenboeken ook een handreiking vormen naar ouders met een andere thuistaal. Net omdat er geen tekstdrempel is kunnen deze prentenboeken in **alle talen** worden voorgelezen. Nodig ouders uit en stimuleer hen om in hun thuistaal woorden aan de beelden te koppelen en samen leesplezier te beleven.

Zelf aan de slag?

Wanneer een tekstloos prentenboek op je boekenstapel belandt, bekijk dan op welke manier je het (klassikaal of in de boekenhoek) kunt integreren. Nog meer vragen? In deze brochure van Hogeschool KPZ (Nederland) lees je meer over tekstloze prentenboeken en hoe je ze multifunctioneel kunt inzetten: <https://www.kpz.nl/publicaties/tekstloos-maar-kansrijk-faq/> Wanneer je je graag verder verdiept in de effectieve en motiverende methodiek van interactief voorlezen, duik dan even in het artikel 'Interactief voorlezen, doe je zo' (Vanparys & Vansteelandt, 2022).

En zet voor jezelf zeker “*Een halve hond heel denken. Een boek over kijken.*” (Joke van Leeuwen, uitg. Querido) op je leeslijst. Joke van Leeuwen vertelt in dit boek op humoristische wijze hoe we doorgaans kijken naar de dingen, hoe anderen ons kijken beïnvloeden én hoe we vaak meer (kunnen) zien dan we zien.

Inge Umans

leesbevorderaar www.rodedraad.be, schoolcoach in het traject

Jona Hebbrecht

Lerarenopleider en onderzoeker Hogeschool Odisee, leesexpert Iedereen Leest en daar o.a. schoolcoach in het traject [#iedereenvoorlezen](#)

Wenckje Jongstra

Associate lector Taalstimulering bij het Kennis- en Innovatiecentrum van Hogeschool KPZ (Nederland)

Iris Vansteelandt

Lerarenopleider en onderzoeker AP Hogeschool, postdoctoraal medewerker onderzoeksgroep Taal, leren, innoveren (UGent), leesexpert Iedereen Leest en daar o.a. schoolcoach in het traject [#iedereenvoorlezen](#)

Bronnenlijst

- Chaparro-Moreno, L. J., Reali, F., & Maldonado-Carreno, C. (2017). Wordless picture books boost preschoolers' language production during shared reading. *Early Childhood Research Quarterly*, 40, 52–62.
- Schick, A. R., Scarola, L., Niño Silvia, & Melzi, G. (2021). Beyond the written word: the role of text on preschool teachers' book sharing styles. *Journal of Early Childhood Literacy*, 1-25.
- Vanparys, S., & Vansteelandt, I. (2022). Interactief voorlezen doe je zo! *FONS Magazine*, 18, 20–23.
- <https://www.helbling.com/int/en/blog/quick-guide-to-childrens-books-2-silent-books>
- <https://glli-us.org/2021/02/01/silent-books/>
- <https://docplayer.nl/34468029-Ontmoetingen-met-silent-books-rencontre-avec-des-albums-muets.html>
- <https://www.kpz.nl/publicaties/tekstloos-maar-kansrijk-faq/>
- Tot slot nog [een inspirerende boekenlijst op Pinterest](#).

Dit bericht is geplaatst in [blog met een inspirerend voorbeeld](#), [blog met tips&tricks](#), [hoge kwaliteit voor iedereen](#), [meertaallerende kleuters](#), [praktijktip](#), [taal](#), [voor alle leeftijden](#). Bookmark de [permalink](#).

'Het potje mag niet overkoken.' Over de emotionele arbeid van de kleuterleraar.

'Herhalen' en 'variëren' in de ontdekhoek : de bachelorproef voor kleuters

Geef een reactie

Vul je reactie hier in ...

Deze site gebruikt Akismet om spam te bestrijden. [Ontdek hoe de data van je reactie verwerkt wordt.](#)

WELKOM OP KLEUTERGEWIJS

Wekelijks schrijven lerarenopleiders hier nieuwe blogberichten over onderzoek en innovatie, met extra aandacht voor diversiteit en sociale inclusie in de kleuterklas. Ter inspiratie.

VOLG DE BLOG VIA E-MAIL

Inschrijven voor e-mailnieuwsbrief

VOLG ONS OP FACEBOOK OF PINTEREST

ZOEK EEN BERICHT

HAAL HET ONDERSTE UIT DE KAN

- Gebruik een blogbericht met jouw team..
- Heb je stof om te bloggen, contacteer ons.
- Lees meer over onze visie.

ONZE ZUSTERBLOGS

Interesse om onze zusterblogs te volgen?

- Europa: [EarlyYearsBlog.eu](#)
- Nederland: [EarlyYearsBlog.nl](#)
- Portugal: [PrimeirosAnos.pt](#)
- Polen: [Czym skorupka](#)

Mede gefinancierd door het
programma Erasmus+
van de Europese Unie

Onderstaande licentie geldt voor alle berichten, tenzij in het blogbericht anders

DISCLAIMER

De steun van de Europese Commissie bij de productie van deze blog houdt geen goedkeuring van de inhoud in, die enkel de visies van de auteurs reflecteren. De Commissie kan niet verantwoordelijk worden gesteld voor elk ge-

bruik dat gemaakt kan worden van de informatie op deze blogwebsite.

Een blogbericht reflecteert enkel de persoonlijke visie van de blogger, niet van het volledige bloggersteam.

OVER KLEUTERGEWIJS

Het verhaal achter kleutergewijs

Over onze visie

Over onze bronnen

De blog in de lerarenopleiding

Bloggers vinden op onze afgeschermdde pagina's de planning, de checklist en de schrijftips voor startende bloggers.

Blog op WordPress.com.